

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IV. Vtrum anima in vegetatiuam, sensitiuam, atque intellectiuam rectè, &
sufficenter diuidatur, & qualis huiusmodi diuisio sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

que modo colligit esse in uiuentibus aliquod principium talium operationum, quæ collectio planè est à posteriori; quia procedit ab effectibus, ut notioribus, & experimento cognitis. Vnde non fundatur in operatione, ut fine: nam hæc habitudo non est nota sensui: sed multo magis latet, quam quod anima sit forma corporis uiuentis. Imò in rigore vera non est, si operatio animæ ad eius nudam essentiam comparatur, ut dixi. Ac tandem ex illo principio quod anima sit principium operandi à posteriori demonstrato, concludit animam esse actum primum, seu formam corporis, per quod uiuens operatur. Quæ collectio non solum in fundamento, sed etiam in se est à posteriori. Quia, ut dicebam, non ideo anima est uiuenti principium essendi, quia est principium operandi, sed potius è cōtrario, quia illi dat esse, ideo dat etiam operari.

Quartò verò addo, quoad nōs, & consideratis rebus in ordine ad existentiam, & ut subsunt intentioni agentis, posse demonstrationē illam dici aliquo modo à priori in genere causæ finalis. Declaratur, & probatur, quia licet virtus, & operatio alicuius substantiæ non sit propria causa finalis perfectionis eius secundum esse essentia, nihilominus finis agentis producentis illam substantiam in esse existentia potest esse eius operatio. Ut sol, v. g. non habet talem essentiam substantialem, quia est principium suo modo vniuersale generationis inferiorum rerum. Sed hoc habet ex sua perfectione absoluta tamquam consequens illam, non tamquam causata ab illa, etiam per modum causæ finalis, neque etiam per modum termini, ad quem illa substantia dicat habitudinem: ut in uiuentibus iam declarauimus. Nihilominus tamen in ordine ad existentiam, & creationem verum est, solem esse à Deo factum propter suam operationem, idemque in igne, & alijs rebus inanimatis considerare licet. Eademque ratio est de uiuentibus, ut, v. g. in homine, si naturam eius nudam, & secundum essentiam tantum consideremus: non ideo est capax intellectualium operationum, quia essentialiter ad illas ordinatur, quocumque modo id intelligatur, est enim essentialiter res absoluta tantæ perfectionis essentialis, ut ex illa naturaliter resultet capacitas intelligendi, & nihilominus hæc capacitas respectu agentis potuit esse motuum, & ratio finalis producendi talem creaturam, quia voluit illam creare, ut ipsum intelligeret, ac videret. Et ratio est, quia res secundum essentiam tantum spectata, sicut abstrahit à causa efficiente, ita & à causa finali. Et ideo si sit omnino absoluta, non habet causam finalem suæ essentia, sicut nec efficientem. In ordine autem ad existentiam, sicut nata est fieri à tali, vel tali causa, ita etiam apta esse potest, ut propter talem finem fiat: & hoc modo res omnes dicuntur esse propter suas operationes, iuxta intentionem primi agentis.

Sic igitur dici potest operatio vitæ esse finis uiuentis, in ordine ad existentiam eius, & intentionem primi agentis, & sub hac consideratione aliquo modo redditur causa ob quam tali corpori organico, tanquam forma destinata, seu coniuncta est ab authore naturæ: quia tales operationes in aliquibus compositis corporalibus esse voluit. Et ita licet demonstratio illa ab operatione, quatenus ex notioribus nobis indicat propriam animæ naturam, & essentiam simpliciter sit à posteriori: nihilominus in ordine ad existentiam, & productionem animæ indicat finem propter quem facta est: & sub ea ratione transit in demonstrationem à priori. Quod maximè potest deferuire ad explicandum Aristotelem, qui vtrunque coniunxit, scilicet, demonstrationem esse ex notioribus, ac proinde ab effectu, & per illam causam rei

apparere, debet enim intelligi de causa rei non quoad essentiam eius, sed quoad existentiam, seu productionem. Et huic sensui facillè potest exempli accommodari: nam inuentio lineæ mediæ ad quadrandum quadrangulum, solum est causa quadrationis in ordine ad existentiam, & effectiōem eius: nam instruit agens, ut sciat quadrationem efficere: non verò est causa, ob quam ipsa quadratio talis rationis, seu quasi essentia sit.

CAPVT IV.

Utrum Anima in vegetatiuam, sensitiuam & rationalem recte, & sufficienter diuidatur, & qualis huiusmodi diuisio sit.

Quoniam intentionis nostræ est de sola rationali anima ex professo dicere, necessariū duximus diuisionem hanc hoc loco præmittere: tum quia vnica rationalis anima eminenti quodam modo omnes illas rationes complectitur, ut videbimus: tum etiam, ut quid de inferioribus animabus certum sit statuantes, illarum disputationem relinquamus: nec de illarum proprietatibus amplius disputemus, quam ad animæ rationalis exactam cognitionem nobis sit necessarium. Videri ergo potest illa diuisio non rectè tradita: quia non apparet, qualis esse possit, quia nec est generis in species, cum anima vegetatiua, & sensitua, interdum non differant essentialiter, nec etiam sensitua, & rationalis: neque est subiecti in accidentia, cum membra illa, & substantia sint, & essentialiter interdum differant. Et confirmatur, quia eadem proportio, seu ratio est de abstractis, & de cōcretis, seu de totis, & de partibus: sed uiuens non rectè distinguitur in vegetatiuum, & sensituum, & rationale: ergo nec anima in illa tria membra bene diuiditur. Minorem probamus: quia in bona diuisione, vnum membrum non prædicatur de altero: sensituum autem vegetatiuum est, & rationale ad sensituum.

Secundo obijci potest, quia illa diuisio videtur diminuta, quia omittit animam loco mouentem, & appetentem: quæ non minus possunt ab aliquibus ex illis membris distingui, quam aliqua ex dictis membris inter se distinguantur. Aliunde verò videtur superabundans, quia forma vegetas præcisa à sentiente non videtur habere veram rationem animæ: quia nullam habet propriam vitalem operationem, ex qua rationem animæ præcipue cognoscimus, ut paulo antea dictū est. Assumptum probatur primo, quia in planta, v. g. nulla est operatio immanens: omnis autem operatio vitalis debet esse immanens, quia aliàs non erit à principio intrinseco, sed erit transiens ab extrinseco agente in passum distinctum: ergo non est in plantis operatio vitalis. Maior probatur, quia omnes actiones partis vegetantis sunt, vel ab ipso uiuente in cibum, seu alimentū, vel ad summum erunt inter partes dissimilares per actionē vnius in aliam, ac proinde transeuntes. Vnde probatur secundo idem assumptum, quia omnes actiones plantarum sunt, vel alterationes per qualitates naturales communes rebus inanimatis, ut sunt calor, humiditas, & similes: vel sunt motus locales per aliquam attractionem, vel expulsionem, quas actiones videmus etiam rebus inanimatis conuenire, ut magneti, & similibus. Præterea aliunde videtur sine causa inter illa membra poni anima rationalis, quia licet operationem vitalem habeat, illam tamen vel non exercet per corpus, & sic illa non est operatio animæ, vel si per corpus illam efficit, ad sensituiam animam pertinet.

Supponimus in primis, diuisionem huius partitionis esse illud ipsum, quod in præcedentibus dicendum capit.

1. Ratio exte-
randi q. a-
sionem.

Arguitur
pro parte
negat.

Confirmatur.

2. Arguitur.

Huius arg.
assumptum
probatur.

Probatur 2.

3. Notatio pro
dicendu.

capitibus definitum est, nimirum formam quandam substantialem, quæ sit vera pars compositi per modum actus primi, & principij operationum talis compositi in seipso: quæ forma vocatur anima, & compositum ipsum viuens appellatur. De hoc ergo diuiso quatuor explicanda sunt. Primum in hoc capite, quomodo omnibus, & singulis membris numeratis vera ratio animæ conueniat. Vnde constabit diuisionem quoad hanc partem non esse defectuosam, seu redundantem. Secundò explicandum erit in cap. sequenti, quomodo illæ tres animæ inter se comparentur, vel quoad subordinationem, vel quoad separationem vnius à aliâ. Tertiò addendum erit in cap. 6. quomodo membra illa inter se distinguantur. Quarto in c. 7. quomodo diuisionem adæquent ita ut diuio diminuta non sit.

4
Notatio al-
tera, de ra-
tione anima
duo esse,
quod sit for-
ma corporis
& principij
vitalium
actionum.
Vtrumque in
rationali in-
ueniri osten-
ditur.
Primo.

Secundo.

Circa primum aduerto ex dictis in præcedenti-
bus ad veritatem animæ duo requiri: vnum quasi
genus, ut sit actus formalis, ac substantialis cor-
poris: aliud per modum differentie, quam nos per
ordinem ad operationem explicamus, dicentes
esse debere principium primum operationum vi-
taliū. Vt ergo de vnoquoque illorum membro-
rum ostendamus veram rationem animæ illi con-
uenire, probare oportet illa duo in singulis inue-
niri. In anima ergo rationali, ut rationalis est, satis
per se notum est, quod sit principium operatio-
num vitalium. Quia intellectualis operatio non
solum vitalis est, sed etiam ad supremum vitæ
gradum pertinet: & est maxima participatio vitæ
diuinæ, propter quam dicitur anima rationalis
ad imaginem Dei facta. Quod autem hoc princi-
pium ratiocinandi in homine non solum sit in se
viuens, sed etiam sit actus quo homo viuit, & cor-
pus hominis actiuus, ut vera forma, licet videat-
ur etiam ipsa experientia satis notum: nihilomi-
nus multis Philosophis fide carentibus occultum,
& incognitum fuit. Et ideo cap. 12. probabimus
animam rationalem, etiam quoad hanc partem,
esse veram animam. Nunc ergo supponatur hoc, &
consequenter illam animam sub illo diuiso conti-
neri illudque propriè, & essentialiter illi conue-
nire.

5
Vt quæ et
iam in ani-
ma bruti.

6
At primum
quod sit vi-
taliū actio-
num prin-
cipium.

Secundò notissimum etiam est, principium
sentiendi in animalibus brutis esse veram animā.
Nam, ut Arist. lib. 1. de Plant. in principio (vel qui
fuit illius libri author) dixit, *Vitam animalibus pa-
tens est, & manifesta, in plantis vero occultior, nec adeo eu-
idens.* Quod eisdem ferè verbis dixit Aug. lib. de
Quantitate animæ, cap. 33. Et meritò: nam in pri-
mis in animalibus, & in nobis sentientis vitæ o-
perationes experimur, quatenus in sensibus cum
ceteris animalibus conuenimus, & in ipsismet
brutis euidentia signa cognitionis, doloris, & mo-
tionis ab intrinseco principio conspiciamus. Quod
autem omnis cognitio, & appetitus, qui ad illam
consequitur, etiam per materiales potentias sen-
tiendi, & appetendi fiant, à substantiali principio
interno procedant, non minus euident est: quia
tales actus ab ipso cognoscente, & appetente fiunt,
& in eo manent, & per illos seipsum ab intrinseco
perficit, & hoc est viuere accidentali vitæ, ut in ca.
1. & 2. declaratum est. Ergo in substantijs corpora-
libus, sic operantibus euident est, dari principium
internum, à quo tales actus principaliter proce-
dunt, & à quo essentialiter, seu necessario depen-
dent, cuius certum signum est, quod per absentiam,
vel separationem, aut destructionem talis princi-
pij cessat in illo sensibili corpore inanimati omnis
talis operatio. Est ergo in re sentienti intrinsecum
principium vitæ.

6.
Deinde
quod sit for-
ma corporis.

Quod autem illud principium sit actus corpo-
ris, patet ex dictis in cap. præced. quia principium
intrinsecum operandi est actus, & forma dans esse

corpori sic operandi: tale autem est principium
sentiendi, quia hæc operatio talis est, ut natura
sua ab intrinseco principio fieri possit: ut expe-
rientia constat: nam deficienti illo principio, talis
operatio fieri non potest. Deinde principium
sentiendi, ut sic, si gradum illum non transcendat,
materiale est, sicut & operationes eius: ergo est ac-
tus pendens in fieri, & in esse à materia, nam de e-
ius potentia educitur: ergo vnitur illi ut forma,
quiaeductio, & dependentia à subiecto, non est
nisi per vnionem formalem ad illud, ut in Meta-
physica explicatum est. Est ergo principium senti-
endi in animalibus brutis verus actus corporis,
vnde etiam corpus illud organicum est, ut oculis
etiam conspiciatur: ergo tale principium est vera
anima, & non nisi sentitua: ergo anima sentitua
est vera anima. Nec in hoc puncto difficultas ali-
cuius momenti occurrit. Quod si aliqua fuerit, vel
obiter in discursu huius capitis, vel copiosius tra-
ctando de huius animæ facultatibus explicabi-
tur.

In anima verò vegetatiua res est obscurior,
quia in plantis vita est latentior, ut idem Philoso-
phus in d. llo. de Plant. dixit. Veruntamen loquen-
do de forma purè vegetatiua, qualis est forma
plantarum, satis euident est, esse actum formalem,
& substantialem corporis plantæ, vel arboris: nam
totum illud compositum materiale est. Vnde actus
substantialis eius materialis est, ac proinde pen-
dens à materia, &eductus de potentia illius: ergo
vnitur illi vnioni formali, & substantiali. Alterum
ergo in illa forma minus est euident, scilicet, an sit
actus operationum vitalium. Propter quam cau-
sam moderni aliqui (ut relatum inuenio) negare
aui sunt formam vegetatiuam præcisè specificatam
esse animam: qui consequenter negant, plantas vi-
uere. Quam fuisse antiquam aliquorum opinio-
nem Philosophorum refert Plutar. lib. 5. de Placit.
Philosoph. cap. 26. & Theodor. ser. 5. contra Gre-
cos, & plures ex illis Philosophis nominat, & spe-
cialiter Stoicos, quibus etiam illam sententiam Tri-
bituit Clemens Alex. lib. 8. Stromat. prope ini-
tium. §. 2. Et ergo, ubi ipse indicat quæstionem ef-
se de nomine, de quo statim dicemus.

Primum eorum fundamentum, ac principium
est iam tactum, quod omnes actiones partis vege-
tantis transeunt merè per alterationes merè
naturales, & communes rebus non viuentibus
fiant. Secundum addi potest, quia nihil sit ab ar-
boribus, seu plantis, quod non possit ab extrinse-
co agente in eis fieri: ergo signum est talem actio-
nem, non esse actum vitæ, quia actio sumit speciem
suam à termino, & ideo si terminus natura sua nō
est vitalis, nec actio, qua fit, erit vitalis: terminus
autem, qui potest ab extrinseco agente fieri, non
est vitalis: ergo nec actio: sic enim motus calis vi-
talis non est, qui sufficiens ab extrinseco fieri
potest. Probat ergo antecedens, quia prima o-
peratio plantæ est nutritio, & augmentatio: at ve-
rò augmentum arboris potest fieri ab extrinseco
agente: nam potest Deus creare arborem cum to-
to augmento, quod per nutritionem, vel augmen-
tationem consequi potest.

Dices posse quidem Deum totam illam molem
simul creare, & ita posse concreando facere id, quod
quod per augmentum acquiri posset: non tamen
posse per se facere illud augmentum sine actione
vitali. Sed contra hoc instatur, quia posset Deus
sine vlla actione ipsius plantæ augmentum eius
eodem successiuo modo paulatim efficere, appli-
cando nutrimentum per solam suam motionem
localem suspendendo actionem plantæ, non præ-
bendo illi concursum necessarium ad agendum,
& per solam suam potentiam efficiendo, quidquid
planta posset efficere: in hoc enim nulla est repu-
gnan-

SVARE Z
de Angelis, o
re 6. d. 1. rum, e
anima.

D. V. 2.

gnantia. Et per illud satis videtur in tota illa operatione veram vitam rationem non inueniri. Et simile argumentum de nutritione, & alijs actionibus plantarum fieri potest. Et æquè procedit in animalibus, & hominibus spectatis præcise, quatenus se nutriunt, vel augent, &c. nimirum quod ex ea præcise ratione non viuunt, sed quatenus in eis aliquid cognitionis, aut sensus in illa actione miscetur, vt quod discernunt alimentum, sentiunt famem, & ideo mouentur ad cibum querendum, &c. Vnde quidam antiqui, vt vitam plantis concederent, sensum etiam illis tribuebant, dicentes illas appetere cibum, illumque discernere, & in eo capere voluptatem, sentientes siue his non esse vitam. Vnde cum illa de plantis incredibilia, & ridicula sint, sequitur nec vitam habere, nec earum formam esse animam. Et confirmari tertio hoc potest ratione, quæ videtur maximè à priori, quia nulla res creata habet vitam, nisi quatenus aliquo modo participat vitam Dei: sed non participant vitam Dei, nisi qui cognitionem, & amorem participant: ergo quidquid non participat cognitionem, & amorem, non viuunt: ac subinde sine sensu, vel intellectu non est vita. Maior videtur euident, quia nihil perfectionis est in creatura, nisi per participationem diuinæ perfectionis. Vnde creatura non est ens, nisi per participationem diuini esse, seu diuinæ entitatis: nec est substantia nisi per participationem diuinæ substantiæ: ergo nec est viuens, nisi per participationem vitæ diuinæ.

Dices consequentiam non esse formalem, nam creatura est corpus, & non est participatio diuinæ corporeitatis. Respondeo consequentiam esse formalem, habereque eandem rationem in qualibet perfectione simpliciter simplici: nam omnis illa est in Deo formaliter, & per essentiam: & ideo si in creatura inuenitur formaliter, necessario esse debet per participationem similis perfectionis Dei. Secus vero est in perfectione non simpliciter, quæ in Deo tantum eminenter inuenitur: & ideo licet ab ipso participetur, non tamen per formalem conuenientiam participatam, sed per alium inferiorem modum. Viuens autem, vt sic, dicit perfectionem simpliciter, cum in Deo formaliter, & absolute, ac per essentiam inueniatur: & ideo non potest in creatura inueniri, nisi per formalem participationem vitæ diuinæ: secus vero est de ratione corporis, quæ perfectionem simpliciter non dicit. Iam ergo probatur prima subsumpta propositio, quia in Deo nulla ratio vitæ inuenitur, nisi quia cognoscit & amat: ergo vita Dei non potest formaliter participari nisi per cognitionem, & amorem: ergo è contrario, quæ non participant cognitionem, & amorem aliquo modo, nullo modo vitam Dei participant, ac subinde non viuunt: ergo plantæ non viuunt, nec formæ earum est anima.

Nihilominus, & in Theologia certum, & in Philosophia euident est, & plantas viuere & formam vegetatiuam esse veram animam. Eamque ob rem in hac veritate asserenda omnes Philosophi, & Theologi conueniunt. Et in primis habet fundamentum in Scriptura, dicit enim Paulus 1. Cor. 15. Tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. Vbi productionem plantæ, viuificationem appellat: ergo quod sic producitur viuunt, utiq; vita vegetatiua. Vt ponderauit Aug. 1. de Ciuit. cap. 20. dicens, Hoc genus verum, id est, plantarum, quamuis non sentiat, viuunt, ac per hoc potest mori, & occidi: & adiungit illud Psalm. 77. & occidit in grandine vineas eorum. Vnde Dionys. cap. 6. de diuin. nom. prope initium, quasi respondens tertiæ rationi à nobis factæ, inquit, ex ipsa, vtique vita Dei, & animantes omnes, & planta iuxta extremam vitam harmoniam, vt viuunt acceperunt. Et iterum in fine, Ex ipsa (inquit) viuificantur, & con-

Franc. Suarez de Anima.

uentur, & animantes cuncta, atque arbores, & siue spirituales dixeris, siue rationales, siue sensitiuas, siue nutritiuas, siue vegetatiuas, ex ipsa viuunt, &c. Hinc Aug. lib. de vera relig. cap. 55. Non sit, ait, vobis religio illius vitæ, quæ dicuntur arbores viuere, quoniam nullus sensus in illa est. Et diuisionem trium animarum tradit libr. 8. de Ciuit. cap. 8. Idem Aristot. in citato loco, & certius in lib. 2. de Anima, cap. 1. & 2. & sæpe alijs in locis, quæ infra notabimus. Et D. Tho. 1. p. q. 18. a. 1. & 2. vt omittam alios Philosophos, & Theologos, qui eos sine contradictione secuti sunt.

Ratione probatur, quia vegetatio ipsa, seu nutritio est vita quædam, seu vitalis operatio: ergo forma, quæ ita informat corpus, vt sit principium talis operationis, est anima. Consequentia euident est ex supra dictis. Antecedens vero pendere demonstrandum potest ex significatione vocis: vt dixit Alexandrinus. Vocis tamen significatio lumenda est ex communi vsu, & prima impositione ab omnibus recepta. Ostendimus autem supra ex communi peritorum sententia, & omnium fere hominum consensione in rebus creatis, in hoc distinguere viuentia à non viuentibus, quod non viuentia non habent intrinsecum principium se mouendi per se loquendo, vt in elementis, lapidibus, metallis, & similibus videre licet. Dico autem per se loquendo, vt omittam questionem de grauibus, & leuibus, & de reductione aquæ calidæ ad pristinam frigiditatem, & similibus: de quibus dubitari solet, an illæ actiones sint à principio intrinsecum rerum, quæ sic mouentur, à qua questione nunc abstinere volumus. Nam quidquid in ea dicatur, certum est illam actionem non esse vitalem, quia non est per se, sed quasi per accidens in tali natura, quia non est per se instituta, vt in illa, seu per illam actionem se exerceat: sed per accidens illi conuenit, vt statum conaturalem acquirat, vel recuperet, in eo quiescat. Viuentia autem se ipsa mouere per se postulant, ita vt ad illorum perfectionem hoc per se pertineat: & tunc censentur esse in proprio ac perfecto statu, quando actu sunt in conaturali operatione, quæ se ipsa mouent. At vero plantæ per se, & ab intrinseca natura postulant esse in continua actione, & motione sui, vel vt se conseruent nutriendo, vel vt ad perfectum statum augmenti suæ corpora perducant, vel vt sua indiuidua conseruent se nutriendo, vel vt conseruent speciem ex sua substantia aliquid generando, vel semen ad generationem aptum præparando: ergo huiusmodi corpora viuentia sunt, & opera illorum vitalia sunt: ergo & forma illorum vera est anima. Et hæc quidem est physica demonstratio. Nisi quis proteruus existat, dicens, non satis esse ad rationem vitæ, vel operationem vitalem, quod sit illo modo à propria forma in suo naturali statu petente talem actionem, quæ idem suppositum se ipsum moueat, sed esse necessarium, vt actio sit ex his, quæ ab eadem potentia fiunt: & recipiuntur immediatè: sic vero respondens, relinquendus est, tanquam de voce contendens, contra communem vsu eiusdem vocis: & nihilominus soluendo argumenta hanc proteruam contentionem sufficientissime refutabimus.

In primo ergo fundamento contrariæ sententiæ, duo tanguntur, vnum est, quod actiones partitis vegetantis sunt transeuntes: aliud est quod fiunt per alterationem primarum qualitatum. Ad priorem autem partem responderi potest primo, non esse contra rationem actionis vitalis quod sit transiens: vel è contrario non esse de ratione actionis vitalis, quod sit immanens: nam licet omnis actio immanens vitalis sit, non videtur necessarium, vt è conuerso omnis actus vitalis sit immanens: & similiter licet actio transiens, vt sic, & ex generali ratione sua non postulet esse vitalis,

non

12
Probatur
deinde
ratione
physicæ
demonstran-

Proteruus
negans hanc
demonstra-
tionem, mis-
sendum.

12
Ad 1. fund.
in n. 3. vel
potius 2.
quoad pri-
mam proba-
tionem.

C

non

gis est à principio intrinseco, quando ignis vnitur simul alteri parti denuò ignita, & ideo augeri dicitur, nec illa vnio magis est in igne generante, quam in genito, nec videtur esse propria, ac per se actio, sed naturaliter resultans ex propinquitate corporum eiusdem rationis, quæ facili permiscetur: vti vniuntur duæ aquæ fluentes quando contingunt.

Deinde hanc differentiam inter ignis nutritionem, seu augmentum, & vegetabilium, declarat Arist. lib. 2. de An. cap. 4. text. 41. ex eo quod ignis accretio in infinitum progreditur, & eo vsque sit, quousque sit combustibile, ac eorum omnium quæ natura constant, id est, viuunt, seu vitam habent, est finis, & magnitudinis, quæ accretionis, & hæc omnia anima sunt. Ex hoc enim signo optimè colligitur, accretionem in igne non esse quasi ex institutione talis naturæ, nec quia per se requiratur ad ignis præexistentis perfectionem, sed veluti ex accidenti consequi ex naturali virtute generandi sibi simile, educendo formam ex materia sibi propinqua. In plantis verò, & alijs, quæ vegetantur, esse ex peculiari perfectione, & ordine talis naturæ, quæ designat perfectionem, & modum acquirendi illam propriam perfectionem talibus rebus præscriptis. Item ostenditur illo signo accretionem ignis fieri tantum per appositionem vnius corporis ad aliud, quæ in corporibus eiusdem rationis est quasi accidentaria. Et ideo in quacunque mole, & in quocunque elemento, & mixto, si aliud ab intrinseco non obstat, fieri potest. Contrarium verò ostenditur in vegetabilibus, ideo enim certum terminum magnitudinis requirunt ab intrinseco, quia peculiari facultate augentur, quæ finis virtutis est: & ideo in modo illo intrinseco accipiendi, vel attrahendi cibum, seu nutrimentum, & elaborandi illud, certum terminum habet.

Est etiam optimum argumentum, quod sumitur ex diuersa dispositione corporis, ignis, v. g. & plantæ: nam ignis totus est homogeneus, & non habet à natura certam figuram, aut partium dispositionem, & consequenter nec determinatam partem, per quam nutriatur, sed iuxta necessitatem, aut applicationem corporum adiacentium ex hac, vel illa parte augetur, & in hanc, vel illam figuram conformatur. At plantæ corporibus organicis constant, & in illis habent distinctas virtutes, & per quandam partem intrinsecum alimentum sumunt. Vt notauit Arist. lib. 2. de partibus animalium, cap. 10. Et deinde illud imperfectè, seu generali quodam modo disponunt: deinde ad reliquas partes per certas vias, & internas motiones trahitur, & ab vnaquaque disponitur modo sibi accommodato, & in certa figura, ac temperamento. Vnde etiam in sua nutritione proportionem in omnibus partibus seruant, vt in libris de Generatione latius ostenditur: ergo signum est modum hunc nutritionis esse longè diuersum.

Et quod in igne declaratum est, in cæteris corporibus inanimis eandem rationem habet. Vnde Arist. in d. lib. 1. Magn. Moral. cap. 4. expressè dixit, animæ portionem esse, quæ alimur, quamque altricem appellamus. subditque, iure ita censeri, nam lapides alii non posse viuere, & proinde non esse dubium, quin sit aliam matorum, quod si animatorum, causa est anima. Loquimur autem ibi de propria nutritione. Vnde quando inferius, & in alijs locis igni videtur nutritionem tribuere, loquitur generali modo de nutritione per solam actionem in proximam materiâ, quæ igni specialiter, & quasi per antonomasiam propter maximam eius actiuitatem tribuitur. Et quia dum in his inferioribus locis extra propriam spheram existit, semper eget pabulo, & aliqua materia, in qua per continuam actionem, & conuersionem in suam substantiam conseruetur: quoniam

FRANC. SUAREZ de Anima.

alias facili à circumstantibus contrarijs corrumpitur. Nam quod illa necessitas non sit ab intrinseco, facili ostenditur, tum quia in propria sphaera, vbi distat à contrarijs, sine vlla huiusmodi actione conseruatur: tum etiam à priori, quia cum ex partibus eiusdem rationis, & omnino similibus constet, non potest ab intrinseco habere actionem in seipsam, propter quam extrinseco nutrimento indigeat. Quod secus est in vegetabilibus etiam infimis: vt sunt insensibiles plantæ, quarum compositio est ex partibus heterogeneis; inter quas est naturalis actio, & ita ab intrinseco indigent alimento, vt conseruentur, ac proinde illarum nutritio propria, & vitalis est. Ex quo etiam prouenit, vt certâ habeant durationis periodum, quam ignis ab intrinseco non habet.

Ad tertium respondemus, vitam Dei non consistere in aliqua propria actione distincta à sua substantia, vel potentia, quam intra seipsam semper exercent: nam hoc est contra simplicitatem, & immutabilitatem Dei. In omni autem viuente creato, actualis vita in actu distincta, & accidentaliter consistit. Quapropter nulla creatura quoad hoc participat vitam Dei, vt per solam substantiam suam actu viuat: sicut viuunt Deus. In hoc ergo dicuntur aliquæ creaturæ participare vitam Dei, quia sicut Deus ab intrinseco semper est in actu ultimo, & perfectio per seipsam: ita creaturæ aliquæ per se habent posse se constituere in actu secundo, modo tamen minus perfectio quam Deus. Nam Deus per seipsam sine actione ad intra, viuens autem creata efficiendo circa se, in actu ultimo se constituunt. Vt in Metaphys. disp. 30. sect. 14. latius declarauimus. Hoc ergo posito, ad argumentum respondemus, etiam purè vegetabilia in hoc participare vitam Dei, quod aliquo modo per se ipsa se constituunt in actu ultimo sibi possibili. Quod satis est, vt sub generalissimo cõceptus analogo viuents, abstractè à creato, & increato, & à constitutione in actu ultimo, media efficiencia ultimi actus, vel sine illa, etiam plantæ cum Deo comprehendantur. Ad contrariam ergo probationem maioris propositionis respondemus, quod licet in Deo non sint alij actus vitales, nostro etiam intelligendi modo, nisi intellectus, & voluntatis: nihilominus in illis includuntur rationes magis, vel minus communes, seu abstrahibiles, vt secundum aliquam earum possint vegetabilia conuenientiam aliquam analogam in ratione viuents cum Deo habere. Nam in Deo reuera vnus tantum est gradus vitæ, qui est intelligere, quem solæ naturæ intellectuales participant: & nihilominus etiam bruta animalia participant vitam Dei, quia licet non participant intelligere Dei, vt intelligere est, saltem participant illud sub abstractione ratione, vt est cognoscere. Sic ergo vegetabilia, licet non habeant conuenientiam cum intellectu Dei, etiam sub ratione cognitionis, habent aliam magis abstractam, quæ est constitui per seipsa, seu operari circa se, sumptis, operari, latè, vt abstrahit ab efficiencia, vel esse in actu per essentiam.

Ex quibus omnibus tandem concludi potest ratio, quæ rem declarat, & quæstionem de nomine tollit. Nam ex dictis est manifestum habere vegetabilia quemdam modum essendi, & operandi altiore, & perfectiore modo essendi, & operandi inferiorum corporum tali operatione carentium, quia sunt magis actualia, vt sic dicam, & habent formam minus materiæ immerfam, magisque illi dominantem. Item est euident, secundum hanc perfectionem habere vegetabilia aliquam conuenientiam substantialem cum animalibus, & hominibus, quam non habent inferiora corpora cum istis omnibus, quatenus vegetabilia possunt

21.
Ad 3. sum.
dam. in n. 9.

Quo sensu
viuentia
participant
vitam Dei.

22.
Concluditur
ratio pro
anima ve-
getabilium,
pro qua an-
ticipatur.

posiunt circa se operari propriè, & per se in vltimo actu se constituturè. Ergo hic conceptus communis vegetabilibus, & cognoscentibus, sicut est vnus, ita & potuit vna voce significari, significatus est autem nomine viuientis, vt constat ex dictis, & ex vsu, iuxta quem ait Aug. l. ii. de Ciuit. cap. 16. *In his, que quoquo modo sunt, & non sunt, quod Deus est, proponuntur viuientia non viuientibus, & in his, que viuunt, præponuntur sentientia non sentientibus, & arboribus animalia.* Sicut ergo nomine viuientis aliquis gradus communis plantis, & animalibus significatur: ita forma constituens viuens in sua communitate sumptum, nomine animæ appellata est: & ita cõmune, eius ratio in tribus animabus inuenitur. Quapropter cum Augustinus lib. 7. Genes. ad liter. cap. 16. ait *¶ In Scriptura per animam viuam significatur illam, que præter nutritionem habet spontaneum motum, per antonomasiam intelligendum est: nam ibi nihilominus optime explicat, quo modo in plantis fit motus ab intrinseco, & vita.* Et est etiam exponendus author libri de Spiritu & Anima cap. 14. & 15.

CAPVT V.

*Quomodo tres animæ inter se ordinentur, vel
separabiles inter se sint.*

1
i. Regula.
G. a. d. u. s. i. t. a.
i. m. p. e. r. f. e. c. t. i. o.
d. a. r. i. p. o. t. e. s. t.
s. i. n. e. p. e. r. f. e. c. t. i. o.
I. d. o. s. t. e. n. d. i. t. u. r.
d. e. v. e. g. e. t. a. t. e. v. e. s. t. i. t. u.
s. e. n. t. i. e. n. t. i. a. s. s. e.
A. u. g. &
A. r. i. s. t.

Hoc punctum secundo loco tractandum supra
proposuimus. In quo dua regulae statuuntur.
Prima est, gradus animae minus perfectus à magis
perfecto separabilis est ita docet Arist. d. libr. 2. de
Anim. cap. 1. & sequentibus. & alibi facere, & iam est
vita controuersia receptum. Nam primo, quod
anima vegetatiua separaretur à sensitua, & à fortiori
à rationali, in plantis notum est: vt docet Arist. d.
lib. 1. de Plantis, & alijs locis citatis & lib. 5. de Ge-
nerat. animal. cap. 1. vbi ait, animalia cum dormi-
unt, & iuxta plantae viuere: ac conuerso plantas non
esse homini capaces, quia expensivi non possunt,
nec sentire. Vnde August. Serm. 27. de Verb. Apost.
Nobis, ait, viuere cum arboribus, & fructibus commune est.
Nam viuis viuunt cum viuis, & a seculis cum moriuntur: sed viui
sola non habet sensum. Et lib. 2. de Mor. Manich. ca. 17.
irridet Manichaeos, qui sensum, & rationem arbo-
ribus tribuebant. Idem lib. de Haeresi ca. 46. & lib.
de vera relig. cap. 55. Non sit, inquit, nobis cultus illius
vine, quia dicuntur arbores viuere, quoniam nullus sensus in
illae est. Et libro de Quantitate animae cap. 33. con-
trariam sententiam vocat, Impietatem rusticam, &
etorem sacrilegum, magis ligneam opinionem, quam sine
ipsa arbores, quibus patrocinium praeber. Et quidem me-
rito, quia, vt docet sufficienter experientia, nulli
figum sensus, aut cognitiōis in arboribus, vel
plantis reperitur. Nec enim organa sensum habent,
nec si pungantur, signum doloris exhibent: sicut
animalia etiam imperfectissima offendere solent.
Ratio vero est, quia plantarum corpora nimis
terrestria & densa, ac proinde ad sentiendum ine-
pta. Nam omnia organa sensum, etiam tactus,
subtilius corpus, magisque attemperatum requi-
runt, quia etiam sensitiua cognitio cum abstra-
ctione aliqua, & perfectiori modo quam per altera-
tionem mere materiale fit.

2

2. *Deinde ostenditur non minus certum est animam sensiti-
vum a rationali separari, quod non negant, nisi
qui vel censent omnia bruta habere rationalem
animam, vel qui (in aliud extremum declinantes)
negant bruta sentire. Primus fuit error Pytha-
goræ; & aliorum, qui putarunt animas omnium
animalium ante corpora extitisse, ac subinde esse
rationis capaces, & postea vni corporibus tam
brutioribus, quam hominibus, quando generantur,
vel profecti fors fert, vel ex aliqua providentia au-
thoris nature. In quem errorem Origenes, &*

aliqui hæretici induci sunt, contra quos infratractando de creatione Animæ rationalis disputabimus. Omisso tamen hoc puncto de existentia humanarum animarum ante corpora, quod ad præsens spectat, vanum plane, & ab omni ratione alienum est, fingere in brutis rationis vsum, aliqui non specie: sed tantum accidentaliter differentia, seu tanquam magis, vel minus perfectum in eadem specie ab homine distinguendum: quod nemo dicere potest, nisi qui inueniuntur insipientibus factu sit similis, vel sicuræquus, & mulus, in quibus non est intellectus, vt Scriptura pronuntiat. Sed & Aristoteles septimo Politicorum, capite decimo tertio, in fine, solum hominem rationem habere diſerte ſcribit. Item in brutis non sunt lingua, vel effectus, qui rationis vsum ostendunt. Vnde nec propriam locutionem habent, nec liberbertatem in operando: sed naturali instinctu ducuntur. Et ideo, qui vnus speciei sunt, eodem ferè modo operantur. Vnde constat, quod licet in aliquibus quædam vestigia, vel apparentia signa discursus appareant, non in ipsis rationis vsum, sed in autore naturæ summam intelligentiam, & sapientiam ostendunt. Nam opus naturæ est opus intelligentiæ: vt Aristoteles celebrant, & omnes illi effectus, vel signa non excedunt necessarium modum operandi ex instinctu naturæ. Et eadem ratio licet aliqua bruta sint aliquo modo disciplinabilia, id non excedit gradum sentitium, quia per memoriam, accedente naturali instinctu potest sufficenter fieri. Denique ex contrariâ positione plures alij errores in fide sequuntur. Nam sequitur, vel animas humanas esse mortales, vel animas brutorum etiam esse immortales, & consequenter esse capaces felicitatis, & miseriæ, & boni, & mali, & alia, que circatransmigrationem animarum afferri solent.

Secundum errorem, quod in brutis non sit vera anima sensitiva, nostra etiam ætate aliquo-
derunt: arbitrati enim sunt opera sensuum non
esse materialia, nec fieri, aut esse subiective in or-
gano corporeo, sed in ipsamer anima. Vnde col-
ligebant animam sensitivam, vt sic, esse substan-
tiam, ac proinde spirituales, & immortales, &
consequenter, etiam esse rationales. Ne igitur
brutis concederet rationalem animam, etiam sen-
sitivam illis negabant. Veruntamen sententia est
intolerabilis, & grande paradoxum: & quod ad
Theologiam attinet, repugnat Scripturæ dicen-
tis, *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsep-
tis suis*: & sexcenta similia, quæ referre superuacu-
neum est. Quod autem ad Philosophiam perti-
net, sententia illa est sensui manifeste contraria.
Quia in brutis videmus esse organa sensuum, tam
externorum, quæ oculis patent, quam internorum,
vt per incisionem, seu anatomiam ostenditur. Illa
autem organa non sunt frustra data à natura, sed
propter sensuum facultates, & operationes. Item
experimur, hæc animalia moveri ab appetitu me-
dia cognitione, & in suo motu interdum visu,
interdum auditu, aliquando olfactu, vel excitari vel
dirigi. Deinde ex multis effectibus cognosci-
mus habere memoriam, & per eam vel amore,
vel amore moveri, vel aliquid de nouo discernere.
Vt v. g. viam, vel locum, vel benefactorem, vel do-
minum, vel sententiam, vel verborum sonum, &
quasi sermonem. Denique ferè non minorâ fide
sentiendi in his brutis conspiciamus, quam in ho-
minibus infantibus, vel perpetuo amentibus, qui
ratione vti non possunt. Est ergo naturaliter cui-
dens in his brutis animam sentientem à rationali
separari. Et ratio reddi potest: quia cum sint di-
uersi ordinis, & gradus sentiendi, fit imperfectior,
facile fieri potuit, ut multe rerum species illi at-
tingerent, & ad perfectiorem non transliceretur.
Vnde,